

Titel: Nye Prøve af Skrive-Frihed.

Citation: "Nye Prøve af Skrive-Frihed.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14*, ? [A.F. Stein] Trykt i Pressens gyldne Alder 1771., 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_014-shoot-workid1_014_002.pdf (tilgået 31. marts 2023)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Rye Prøve af Skrive-Frihed.

Kiøbenhavn, Trykt i Pressens gyldne Alder 1771

2
3

Erindring.

Tanker ere efter Ordsproget Toldfrie. Naar de trykkes, maae de dog tolde, men skrives de, kan de snige sig igiennem. Tungen er endnu en Slave, løber den, bliver den greben. Naar Speideren forsvinder, gjør den sig Haab om Frihed. Men vist nok bliver den ufri, indtil Scepter og Sverdet, med Bibel og Cirkel, Spyd og Mast, Pen og Plov,

blive eenige om at gjøre den fri. Pennen, som

4

Erindring.

det heder, og Pressen have nyligen faaet Frihed. Den sidste er egentlig den, som Friheden er skienket, endskiønt den første og tilegner sig Deel deri, paa Grund af det Navn Skrive-Frihed. Nogle sammenblande, men andre stille imellem Trykke-Frihed og Skrive-Frihed. Forktiellen indsees ikke strax eller tilfulde af enhver. Er der nogen, da skal den bestaae deri, at den ene maae være noget mere, deu anden kan være meget mindre indskrænket. Ved den første er altsaa ikke saa meget vundet, som det synes, allene at Villien har faaet rummere Tøile, men uvist hvor meget Forstanden derved vinder. Censuren, som var den en Tvang, naar den havde blevet ret anvendt, var endnu nyttig, og skulde befrie os fra meget ondt, som trænger sig frem for det lidet Partie af godt. I sig selv har Pennen altid haft, om ikke brugt, Friheden. Pressen derimod har undertiden brugt dem uden at have den. Nu tilegne de sig begge Besidning deraf. Pennen er et gammelt Redskab, Pressen et nyere. Den sidste maae med al sin Frihed altid blive en Vordned af den første. Den første kan

5

Erindring.

hielp sig uden den sidste, men denne aldrig undvære hin. Trykke-Friheden har en stor Trop allerede benyttet sig af, og de fleste med alt for god Lykke. En Tilskuer af de selsomme Optog, som skeer, er falden paa at meddele sine Tanker til flere. Til disses Kundgiørelse betiener han sig af den egentlig saa kaldede Skrive-Frihed, uvis om at profitere af den anden. Ikke fordi han jo troer at have trosset Sandhed, men fordi denne, naar den er saltet, ikke finder alles Smag, og naar den er nøgen, ikke bliver seet uden manges Bluelse. Han har gjort et Forsøg paa at prøve Pennens Frihed i en Liderlighed, som kommer Tænke-Friheden nærmest. Naar andre mynstre paa Kroppen og Fødderne, rører han Hovedet og dets ømme Deelee. Legges ham Hinder for Pressens Frihed, som bliver et Beviis for dennes Ufuldkommenhed, vil han nøies med Pennens, som enhver selv, uden Bevilling, er Mester af. Det er af saadan, og ingen anden Aarsag, han ikke har sat sit Navn under, da han ellers holder mere af dem der ville, end dem der ikke ville være deres Tanker bekiendte.

6

Erindring.

Han taaler Rettelse, ifald han er ilde underrettet, og vil gjerne straffes, ifald han har hyklet. Er noget feilet, det er menneskeligt og kommer overeens med Materien, men er noget forbigaaet, som i saa stor en Mængde af Tildragelser kanskee ikke er lidet, det kan ved Leilighed opfyldes. Finder Grammatik, Prosodie og Sprogets Reenhed nogle Anstød, som han vel indseer, da maae den ærlige Frue Licentia Poëtica, som har et gammelt Privilegium, tage dem paa sin Regning.

In Aprili 1771.

7

Sid Christian, Sid fast, Sid eene paa Din Trone, Lad ingen nogen Steen forrykke i den Krone, Som Du i rette Arv af Dine Fædre tog, Den fordum Folket dem frivilligt overdrog.

8

Men viid, de gjorde ei saa stor en Skienk i blinde,

Rei! rette Grunden er i Kongens Ord at finde;

Om ikke christelig og mild Regiering drog a),

Hvad skulde draget dem af et i andet Aag.

Heel fast den Bygning staaer paa disse tvende Piller,

Naar kun Regent og Folk sin Rolle vel anstiller.

Men rokkes Grunden til Din Høihed, Magt og Arv, Hvor let er det da gjort med Din og Folkets Tarv.

Naar Kongen og hans Folk ei vel forstaae hinanden,

Naar Landeplager, Had, Mistroe, indbyrdes Banden, Forfølgelser, og meer, faner Overhaand og Lov, Hvor let at blive da for Fremmede et Rov.

a) Læs den Tale, som Kongen lod holde for Stænderne ved Arvehyldingen, førend. Eeden blev aflagt den 18 Octobr. 1660, iblant Kong Frid. III, Forordninger.

9

Agt den Smaa-Konge-Flok af Venner og Veninder,

Du deeler Magten med, at den Dig ikke binder

Med Snære-Lænker, som langt anden Styrke har, En hines Strikker, dem Du kunstigt overskar.

Læs nøie over paa, hvad Friderich lod skrive b)

Om dem, der Underslæb med Herrens Gunst bedrive,

Som trekke ham omkring i Lys og Løn ublu,

Det er jo hørt tilforn, det kan og skee endnu.

Ei vel forvaret er en Fyrstes Eenevælde,

Raar sig hans Blødhed til Een eller Faa skal helde,

Naar det, som bydes, er ei Hans, men deres Ord, Den beste Hyrde er, som vogter selv sin Hiord.

b) See Kongeloven Ark. 26. . . . Og eftersom den daglige Forfarenhed og andre Landes ynkelige Exempler & c. ad finem.

10

Den Tid er længst forbi, Folk troer ei Orakler,

Vel pønser Kunsten paa Machiner til Spectakler,

Som nærmes Mennesket, i Fløiten, Miner, Dands, Gang, Skrivning, Talen selv: men endnu mangler Sands.

Den Spanske Konge blev heel spottelig tilskreven,

At han en Tiener var af Duc de Lerme bleven,

Hver stirrede paa ham, fordi han sig en Deel I den Respect tildrog, som Kongen burde heel.

Hør, Konge, Fleres Raad, viis, at Du selv er hiemme Og uden Hældestav Dit Folkes Vel kan fremme,

Undsee Dig ikke ved, at være Menneske,

Men, usel Menneske og Slave, det er Spee. Det ellers bliver, om ei verre, dog det samme, Allene andre Folk

og Ravne nu skal bramme Ved Byttet, frygtes, at Profitten bliver den, Før noget got, kanskee, faaes mere ondt igien.

11

Ny Koste feie best, thi de før mere vove End de forslidte, som ikkun tog bort det grove,

Men disse feie ud endog det fine med,

Vel feiet, naar kun Nyt, det Gamle maae afsted.

De smaa afdeelte Corps en Hoben faaer at sige,

Vel! Naar de gjøre Dig og hver Mand Ret og Lige: Men om et Bindedyr, en Harpax, Nepotist,

Utilseet, kommer ind, hvo skal da see hans List.

Jeg taler ei for dem, Du før har maattet høre,

Ei heller imod dem, Du laaner nu Dit Øre,

Men gid! blant disse, Du gir Høihed, Brød og Magt, Var ei i nogen Krop en nedrig Siel nedlagt.

Mag, de Collegier, Du setter, sig foreene Til Dit og Landets Vel, een Herre de jo tiene, Men naar det ene med det andet er i Strid,

Kan Du og Folket da til stige vel slaae Lid.

12

Hold Tiger, Ræv, og Ulv, og Aben, fra Din Side, Pas paa, de mindre Dyr ei heller Hiorden bide,

Gæt i de første Frygt, at de Dig raade ret,

See nøie paa de Smaa, om de udføre det.

Du, som gjør Folket frit, gjør Dig ei selv til Slave For dem, som uformerkt Dig vil i Mørket have,

Luk Øiet op, see til, viis, Hiertet være got,

Du sættes da ey ud for Fare eller Spot.

De kun studere paa, hvor Dine Passioner Kan sættes best i Gang ved Pupper og Personer, Imidlertid de selv, kanskee ved List og Vold,

Med Ære, Velfærdt, og god Orden spille Bold.

Giør, Konge, at vor Trang og Længsel faaer en Ende, Giv, at vi dog engang Din egen Røst kan kiende,

Lad ingen Fremmeds Lyd forvilde vort Gehør,

Saa lever op vort Haab; saa gaaer det som det bør.

13

En Fremmeds Kierlighed er kun til vore Penge,

Med Landets Velfærdt han sig ei vil stort bemænge,

En Indfød derimod ei sviger Huus og Land,

En Søn og bedre end en Tiener troes kand.

Giør, Danske Konge, at det gamle Suk ophører.

At Fremmede med os i Ring dog altid kiører:

Men skal vi plages, da tag Dansk og Norsk dertil, Saa bruges Landets Riis, som Landets Børn helst vil,

Saa spares Pengene, som derfor gives andre,

Lad Leiesvennene, hver med sin Løn, hiemvandre,
Skriv Tydske til paa Tydsk, lad Danske høre Dansk, Lad løbende Frantzos affærdiges paa Fransk.
En Romersk Herre tog en Fransk til Ven og Skriver,
Da skreves alting fransk. En Tydsk det siden bliver.
Hvad sees? ei uden Tydsk. Saa kom en Spaniol, Og strax det Spanske Sprog blev Herrens eget Maal.

14

En Bonde merker det, den Skalk kom ind fra Landet,
Han taler med sin Ven og spørger iblant andet:
Hvad Sprog er Herren af? Jeg frygter os til Straf, Han tænker, river, gjør, som den han føres af.
De Skriit, Du haver gjort, er store og gesvinde.
Du raader. Vel! naar vi med Dig derved kan vinde, Vel! naar kun de og den, der for Dig er beført Og dog uskyldig, ei var styrtet uforhørt.

Dig, Konge, ligner jeg ved en retfærdig Fader,
Som straffer sine Børn, og atter dem forlader.

Straf, Du har Lov, men kiend, og siig, hvorfor det skeer, Al Verden da i Dig en kierlig Fader seer. Sig Mardochæens ei for Haman vilde bukke, Det paa en Vending var han havde maattet dukke, Om ei et Almagts-Lys Asverum havde rørt, Hvorved at Hamans Dom blev paa selv udført.

15

Gid vore Tider var forsynet med en Esther,
Man neppe foer omkring fra Øster og til Vester,
At famle sig en Trop, løft Folk og Dravelsmænd, Som flyde skarpt og staae hvert Øieblik paa Rend, Som helst vil raades af en Hykler, Falsk og Listig,
En Egennyttig, Grum, Ukyndig, Dum og Dristig, Naar hine kiende ey et Lands Forfatning ret,
Og disse raade ondt; Hvad Under det gaaer slet. Eengang det stader ei, at Jupiter han vredes,
Der donrer Jorden ved, der skielves og der bedes,
Paa Torden følger Regn, den giver Frugtbarhed, At Land og Folk og hver sig finder vel derved. En ærlig Tiener kan en Hoben ondt forsmerte,
Naar dog hos Herren han seer Hierne og seer Hierte, At gjøre hvad de bør, at føre Mund og Haand Igien til rette Maal ved en retraadig Aand.

16

En Souverain, som Du, en Jordisk Gud i Norden, Den, Ak hvor liden, Plet, ham er betroet af Jorden, Omskabe kunde til et Jordisk Paradis,
Naar han kun tænkte ret og gjorde som en Viis. Men der hør ikke til Springbasser og Vildhierner,
Og de der lobe om cd Amber og Qvatcrncr,
Ei Spotter, Landforviist, Forgieldet, Apostat, Forloren Søn, Ureen, Ildklygtig, Abekat.
En Fyrste søgte sig et lidet Raad af slige.
De gjorde ham med sig ulykkelig tillige c),
Hans Øine aabnedes, for sildig, Een blev hængt,
Een brændt, hans Folk blev vred, han selv fra Riget trængt.

c) Havde K. Christian 2. faaet ærlige Folk om sig, i steden for Qvaksalvere, forløbne og Gudsforjaaene Kroppe, var han bleven en lykkelig Herre for sig selv og en nyttig Konge for Landet, men nu pssferer han altid og i alle Historier, snart for den Onde, snart for Tyran, og lige saavel hans Ungdoms Feil, som hans Manddoms Blødhed maae drages frem, til at formørke det gode Navn, han ellers kunde haft, dersom han ikke var falden i disse ulyksalige Tyranners Hænder, som til al deres Ondskabs Fuldkommelse havde bade ham og hele Regieringen i deres Kløer.

17

Naar Himlens Vrede er optændt mod Land og Rige, Gaaer best en Ændring til det Gode frem ved slige,
Hvis Hierte er tillukt, mens Hjernen fletter Riis,
Og Slumpeskytten tidt gaaer af med største Priis.
Vee dem, der bruges stak til Ondskabs Instrumenter,
Vee dem, som sælge sig til disses Marketenter,
Det over Skyldig og Uskyldig da gaaer ud,
Og Herren sikkert faaer en Rem af samme Hud.
Der uden Møie skeer, at Fyrsten er og kaldes En Skrek for Mennesker, hvortil han ei udvaldes,
Det er den korte Vei at blive hvers Foragt,
Og til en Avne for den store Overmagt.
Hold, Konge! Lyset tendt, dets Mænd ved Brød og Ære, Tænk, hint skal lyse Dig, og disse Folket lære.
Lad ingen Ildeklædt, ei Stiv, ei Halt, ei Stum, Ind i Guds Forgaard gaae, giv best Fortjente Rum.

18

Fritænkeren lad staae og falde for sin Dommer,
Vel! om han tænker ret, naar Tankens Herre kommer, Gaaer ikke Ordets Lys og Lygte for hans Fod,
Han glider; thi hans Vei er silbrig og ei god.
Hielp Videnskaber op, mest dem, som Landet røre,
Ei een, men alle, som til Gavn og Viisdom føre,
Løn Dyd og Stræbsomhed, bring Skolerne til Flor, Sæt Priis paa Dansk og Norsk, som Kunstners Fiinhed naaer.
Dit Riges gode Sprog sæt ikke reent til Side,
Tael, skriv og hædre det, giv det sin gamle Vide,
Siig til dets Fjender: Jeg og mit Huus dog maae Paa fierde hundred Aar det Danske Sprog forstaae.
Dit smukke Tænkesprog d) kast aldrig ud af Minde,
Ved Dit Exempel stræb engang at overvinde
Det Forfang, Fremmede og Store gjør vort Sprog,
Dansk Brød det smager dem, saa burde Sproget og-
d) Gloria ex amore patria.

19

Driv Daarskab dog engang ud af den Unges Hierte,
Hør, kort, hans Levnets Jid, hør den ei uden Smerte: Stats, Lediggang og Smaus, Comedie og Dands, Spil,
Nattesurr og Søvn, fordervet Krop og Sands.
En tro Arbeider og en duelig Statens Borger Af saadan Foraars Rod, føl een af Dine Sorger,

Udspirer sielden, men kun Armod, Sygdom, Brek, En usel Alderdom, til Daarekisten vek.

Tænk, tænk paa Skaberen i Dine Ungdoms Dage, Den store Regel er, desværre, faa som smage.

Gudsfrygt og Arbeid maae heel tilig prentes ind, De samle Velstand, Held, glad Alder, nøisomt Sind.

Begyndt fra denne Kant at Staten reformere,

Vel havde været godt, men vi, som andre flere,

Vil høste Sæd og Frugt, for Jorden rensed er,

Fra Toppen, heder det om vors Ændringer.

20

Sandt nok, om aldrig før, da nu, det kunde tiene,

At Toppen rensedes fra daarlig Frugt og Grene,

Men hvor kan dette skee, naar Roden ei er god,

Og Bullen drager Saft af en fordervet Rod.

Skaf Leiligheder af, viis her et stort Exempel,

Luk Udyds Bolig til og hver en Gøgle-Tempel,

Som stjæler Unges Tid, Pung, Helbred, Agtning bort, Ja med de Ældres Tarv gjør og Processen kort.

Lad denne Ungdoms Lyst, med flere, engang fare,

Regn over, hvad Dit Folk og Du derved kan spare,

Og hvad der tabes i sund Sands og Legems Kraft, Du vilde da, at vi sligt aldrig havde haft. Bort Fransk og Valske Kram, som Dig og os udsuer, Nu sliges høire haand, de Store, Mænd og Fruer, Ei mere findes her, hvem nytter saadan Flok; Vi Danske Daarer har jo Danske Giekke nok.

21

Leg Nærings-Veie an, at Ungdom sig kan gifte,

Man da behøver ei, med nye Byrder stifte

Et Huus, en Casse, som til Udyd legger Vegt, Forsvager Menneffet og mindsker denne Slegt.

Naar det, som vendes an til stige nye Funder,

Til Spil, Comedigang, Kunstnarrer og Vidunder,

Til Masqverader, Vedd, og Flyvelysters Stød,

Blev gjort til Stiftelser for nyttigt Levebrød.

Da for Arbeydsomhed og Lyst sig lod fornemme,

Hver blev da allerhelst i eget Selskab hiemme,

Uordener gik af, og Folkemængden vandt,

Gud sit, og Kongen sit, og hver sin Udkomst fandt.

Skal Landets Lov og Dom, man kalder det, forbedres, Da lad ei Rettens Glands ved dunkle Skin vanhædres, Bør noget Overleg, da her, at have Sted,

Langt bedre var ugiort, end giort med slet Beskeed.

22

Giv Lovene, vi har, Høiagtelse og Styrke,

Sæt Mænd af beste Navn til Rettens Land at dyrke,

Er Misbrug, skaf den af, ubrugbart ligesaa,

Processen kort og let, en Dommer passes paa.

Vil Du og endelig selv hede en Lovgiver,

See til, Du ikkun faa, men gode Love river;

Ugjørligt, tidt omgiort, desverre, kun belees,

Og Mængden om et Aar paa Hylden henlagt sees.

Vaag over Landets Mynt, saa gjorde Dine Fædre,

Lad ingen verre sig indsnige for den bedre,

Formyndere vi har i dette og i meer.

Der tør vel findes den, som Sagen ret indseer.

Hvor gaaer det med vort Sølv, med Norges dyre Verker, Man svarer, begge vel, saavidt man hør og merken,
Men om en Regnings Dag blev skreven ud engang, Uvist, om Svaret da ei fik en anden Klang.

23

Men alt fur vist, vort Sølv gaaer ud, som rede Penge, De Faldne sælge, for Papir, og de som trænge,

Men Jøden leder med vor Velstands sidste Skierv, Gigt, Konge, Anstalt mod den yderste Forderv.

Soldaten fød og klæd, giv ham nødtørstig Ære,

Giør, at den Fremmede vi kan engang undvære,

Øv ham, men giør ham Ret, lad Dragter, Bukkespring, Og andet Blendeverk, vi føre os omkring.

Tving ey med Magt og List, Utvungen løber ikke,

Lind Medfart giver Lyst, hold Ord til Punkt og Prikke, Giv fri, noge Tiden er. Glem ikke dem til Hest; Thi de,
som Rygtet gaaer, har altid fegtet best.

Den Danske General er rar at see og kiende,

Elsk nogen op, som tør sig vove mod en Fiende,

Lad ingen hellig Mand beklippe meer den Hiord,

Thi Hud og Haar gik med, den Klipning var for haard.

24

Vel, at hver Dansk og Norsk ei blev kast ud af Landet, Vel, at hvert Fæstningsverk dog ikke blev forbandet.

Drag Velfortiente frem, og giør vort Lidet stort, Men løn ei alt for vel Dem, som har ilde giørt.

Dit Riges Sikkerhed og Leie vil formode For alle Ting, at Du har Øie med Din Flode.

Dens Folk, dens Tilbehør, dens Tal af Stort og Smaat, Lad aldrig mangle Sit, om alting skal gaae got.

Den Fierde. Christian, den Vise og den Store,

Han vidste, hvad det var, at vinde og forlore,

Sømagtens Flor var af hans store Sorger een,

Hans Flode kostede og var hans Øiesteen. Den kiekke Sømand ær, fornedre en Fuchssvantser,

Merk den, som Hæler er ved Kiøb og Leverantser,

Dit og Din Casses Tab kan vel Opretning faae,

Bor Danske Flodes Roos for Tab bør aldrig stane.

25

Dit Kiøbenhavn, Din Stad, den Store og den Smukke, Hvormed vi noget kand mod andres Storhed pukke,
Ophold udi sin Glands, lad ei for stort et Savn Paa Næring, Velstand, Folk, udslette hendes Navn.

Bred Stadens Handel ud i nogle tusind Grene,

Lad al Slags Frihed sig til dette Maal foreene,

Gid Egennytte og hvers sære Hensigt maae Ei for saa ønskeligt et Verk i Gabet staae.

Ved Islands Handelen saa meget Got forhverves,

At den dog burde ey af Fremmede sordcrves,

Dens Fiskerie, dens Faar og Fædrift er det værd,

At og paa dette Land Din Omhu gaaer i sær.

Lad Kiøb- og Handelsmand ved sin Handtering blive,

Lad Landgods-Eieren sin Eng og Ager drive.

Hvorhen? Naar Land og Stad ved slige blev bestyrt. Som før har hjulpet til at gjøre alting dyrt.

26

De kiende Veien til de bydende Patroner,

Som rose dem for Dig i allerbeste Toner,

Af Indsigt, Ærlighed, og som Veltænkende,

Prøv dem, og kiend dem ret, lad ingen Uret skee.

Lad Borger, Bondemand, de hines Slaver tale,

De vide Sagen paa en anden Kant at male.

Lad jo en Kiøbmand og en Landmand leve vel,

Naar kun den ringere ei bliver deres Træl.

Indførsel daglig skeer af ufor nødne Varer,

Dog see vel til, at den ei overgaar, men svarer Til hvad, som føres ud af Land-Produkterne, Lad hemmes hin, sæt Priisen for Udførelse.

Hav ei for stor Credit for Lasser, Lotterier,

Som gjerne foreslaaes af Stymper eller Gnier,

Som stiaele uformerkt Almuens Velfærd bort,

Jeg veed en Snees og fleer, hvorved man kom til kort.

27

De faa Gevinster vil jeg sette til en Side,

Men tænk! hvad gruligt Tab maae Mængden ikke lide, Naar Du, Opfinderne, Interessenters Tal,

Og Collecteurer, hver sin Vinding have skal.

Det troer jeg vel, at jeg med Rette faaer og finder,

Hvad jeg i Lotterie og Lykkepotte vinder,

Men ak! hvor mangens Skierv og Nødens sibste Trøst Der samles skal i Hob, mig til en frugtbar Høst.
Skal nogen Stiftelse og nyttig Sag indføres,
Den best ved Folkets Gunst og milde Gaver gøres,
Din Naade vise Vei! men hvo kan finde Smag,
I Tvang, i List, og i slig hemmeligt Bedrag.
Krigs-Enke-Cassens Fond, den Enkers Trøst og Skytte, Lad aldrig rokkes fra sin Skik og kiendte Nytte,
Lad dem, der anden Frugt i Egtestand ei gjør,
Kun smidde ny Project, men denne aldrig rør.

28

Lad Monopolier herefter meere hades,
Ei alt for mange smaa Frihandlere tillades,
Thi andre armes ud, og disse riges ei,
Lad ei Bedrag gaae for den rette Nærings Vei.
Fabriker underhold, de gjøre Landet Nytte,
Lad nogle slige til de mindre Stæder flytte,
Brug Landets eget Gods, byd udenlandskt Farvel, Lad den forgyldte Giek kun gremme sig ihiel.
Skal Fuskerie afsted, skal Handverk ærlig drives,
Ved Privilegier og Laug Opmuntring gives,
Dog! Skaf Uorden af, Bekostningen gjør let,
Lad ingen Halv-Udlært betage nogens Ret.
Hver Næring undersøg, og kast ei over Ende Det Gamle, før man veed et bedre at anvende;
En Stads Ruin er nær, naar ingen ret indseer, Hvad Tab og Forfang der ved Overiling skeer.

29

I Land og Stæder lad god politie regiere,
Dens Tienere ved Løn og ei ved Mud sig nære, Opmerksomt Øre af en Fremmed høre fik:
I en saa vakker Stad! er her ei bedre Skik?
Kast og Din Omhu til de mindre Handelstæder
I begge Riger, agt hvers Næring, Trang og Sæder,
Lad Land- og Forprang ei udtære dem til Marv, Saa fremmes Borgerens og Bondens fælles Tarv.
Rens Havne, Fiord og Strøm, gjør her og der Canaler;
Thi Nytten derndaf selv synlig for sig taler,
Naar Førselen er let, Segladsen haver Fart,
Og Fiskeriet gaaer, en Kiøbsted faaer sin Art.
De Ædelsteene i de andre Verdens Dele,
Som eet til Kronens Ziir udgiøre med det Heele,
Giv saadan Varetægt, at fremmed Øie seer,

Hvor Landets Flor ved dem tilvorer meer og meer.

30

Forsvar hvert Stykke Land, Du har endnu i Eie,

Leg til, og ei tag fra, lad intet Guld opveie

En gammel Ret; thi den paa Hamborg let gik vek; Den Gang, som oftere, med os blev spillet Giek.

For Bondestanden har jeg ei behov at tale,

Du taler selv for den, hvo kan den Roes afmale?

Naar Enden svarer til den Hensigt, som Du teer, Du Dig og Landet sig i Velstands øvide seer.

Giv Bonden Frihed, dog ei meer, end vel kan taales,

Lad Eiendom og Jord, men ei for høit, tilmaales,

Styr Danskes Vandre-Geist, som er mod Rigets Gavn, Let Bondens Byrde saa, han elsker Fødestavn.

Skal Bondestandens Tarv fra Roden af optages,

Dens Ungdom først og sidst maae nøiere opdrages,

Der maae studeres paa, at bringe ret i Traad Dens Tænkraft og Lyst, dens Giøremaal og Daad.

31

Tobak og Brændeviin og Sølerie i Kroer,

Paa hvis Indskrænkelse en Bondes Vel beroer,

Skal neppe hemmes hos de Gamle, end ved Straf, Men agt den Unges Vei, saa kan det skaffes af.

Deel Priser ud for Flid, skaf flere Huns og Hiemme, Sæt Ungdoms Aarene i Ævne til at fremme Naturens Ordens Løb og deres eget Gavn,

Sørg da i Tiden ei for Folkemængdens Savn.

Naar Bonden vel sin Eng og Ager haver dyrket,

Sin Stald og Sti forseet, lad ham og vorde styrket Til at vindlegge sig paa Jords- og Træers-Frugt, Paa Humle, Hør og Hamp, ei nogen Plet ubrugt.

Hans Qvindekjøn faaer nok med Teen og Væv at giøre I eget Hør og Uld, til Brug og at udføre.

Elsk Land-Fabrikerne, af Knipling, Hoser, Kar, Kalk, Træsko, Smiddeverk, af dem er Nyttten klar.

32

Byg Bonden varigt Huus, hvor Steen og Kalk kan have, Steengierder, levende Riishekker lad tillaves,

Plant Pil og nytstomt Træ, fred Jagt, elsk Skoven op, Byd Ladhed, Lediggang og Betleriet: Stop.

Naar endelig Tobak, det Lugts og Smagens Onde,

Skal blive i sit Brug for Borger og for Bonde,

Da lad den plantes her, dens Verk gjør Jorden reen, Og Penge vindes jo ved denne Nærings-Green.

Giør Landeveyen god, at Reisende kan fare e)

Beqvemt og billigt, ja paa Tid og Heste spare,

Ret Land-Vertshusene net og beleiligst ind,

Dit Lands og Stæders Ziir slaae aldrig ud af Sind.

Lad ikke eftergroe de ferske Søer i Landet,

At Møller, Folk og Fæ, skal ikke mangle Vandet,
Ryd dem og Strømme op, at ogsaa fersk Vands Fisk
Ei savnes, som vel skeer, paa Din og hver Mands Disk.

e) De Romerske Regentere fortiente fordem Ærestykker ved deres Omhu for Veiene.

33

Vi herske over Hav og fiskerige Strande,
Men lade Fremmede udfiske vore Vande,
Vi trænge, og seer til, og komme selv til kort.
Mens andre løbe med vor daglig Rigdom bort.
Hielp Fiskerier op i hvert Dit Land og Rige,
Den Mine er udtømt, lad os deri ei vige
Vor vagtsom Grandes Flid, som, ved at legge Vind Paa denne Nærings Punkt, tar store Summer ind.
Et hielpsomt Øiekast til Jyllands Colonier,
Deus Ørenhandel og de danske Stuterier,
Til Fædrift, Faareavl, Hollænderie, og sligt,
Som Landsbyvæsenet gjør levende og rigt.
Lad Moser, Tørveskiær, lad Tuve-Jord og Heder,
Unyttet Overdrev, og flere øde Steder,
Til Nytte føres og at tages op, tilstæd,
Begynd fra Eegetræet og indtil Farvesad

34

Giv Stænder Ligevægt, giv sparsomt Rang og Adel,
Den fri og æret er, som lever uden Dadel,
Og den hvis Lykke, Flid, og Sveed beskiærer Gods, Naar Dyden kommer til, kan byde Adel trods.
Med Yppighed i Bord og Meubler er det ude,
Thi Tiden Haber lært i andet Horn at tude,
At klædes tarvelig, at spare, skeer med Fryd,
Naar Selvfornødenhed har gjort det til en Dyd.
Man haaber, Konge, Du Dig Kongelig forlyster,
Om Du besøge vil Dit danste Riges Syster.
Agt Norges Herlighed, afhielp dets Mangeler,
Hav begge Rigers Børn og Velfært lige kiært.
Gjør engang Lindring i de mange tunge Skatter,
Som Folket sukker ved, som Rigerne udmatter,
De Millioners Gield er vel ret nu betalt,
Glæd os med Kundskab om, hvordan det bruges alt.

35

Et Riges Stytte er jo rige Underdaner,
Men Skatters Mængde Vei til nøgne Armod baner,
Med et forarmet Folk er Herren lidet tient,
Hvad Lyst og Evne har udmattet Patient?
Vi som lyksalige af andre altid skattes,
Og boe i Canaan, bør os vel Brødet fattes,
Nei, Forraadshuse er i ti Aar talet om,
Men see, om de endnu til nogen Virkning kom.
Naar Landgods-Eieren har Roeret udi Hænder,
En Nar om han ei al sin Kunst og Tragten vender Til sit og sines Gavn. Om Næsten lide maae,
Da gives saadan Trøst: gak bort gjør ligesaa.
En Kiøbmand i en Slek blev vakt til Borgemester,
Kort sagt, hans Næring gik fra Pund til tusind Lester,
Ved ham fik Byen Glands og største Velstands Navn, Skiønt Borgerne paa Brød og Klæder havde Savn.

36

I dette, som i alt, naar Herrens Haand vil straffe,
Blandt tusind Midler, som den dertil veed at skaffe,
Den bruger Mennesket til Riis for eget Kiøn.
Bær Vreden, fald til Fod, her hjælper ingen Bøn.
Det synes som Natur og Kunst er eenig vorden At undertrykke os og kaste om til Jorden.
Men hvad faaer Skyld derfor? - Erkiend en Overmagt, Den gjør, og vender af Nød, Plager, og Foragt.
Naar Misbrug gøres af en god og mild Regiering,
Vent da og see, hvor let der spilles en Forkering,
Der kastes, tumles, ja der vendes op og ned,
Før Ligevægten naaer igien sit Maal og Meed
Ved skarpe Midler faaer en længe Syg sin Helsen,
Men efter Farens Dyb man skiønner best paa Frelsen,
Lidt Svide føles maae, lidt af den bidske Snert,
Før man det gode Lugn at smage ret faaer lært.

37

Lad Veiret rase ud, lad fristes alt hvad verre,
Syv Tider skiftes om, Saa kiendes Magtens Herre f). Da vendes vel igien den gode Side ud,
Men hvo skal gjøre det? Ei nogen uden Gud.
Men ach! Saa længe som Religionens Ære Og Hjertets Følelse tilsidesat skal være,
Saa længe Dydens Vei skal holdes i Foragt,

Da er til Statens Vel en sandig Grundvold lagt.

Hvad er en Fyrste, som den sande Gudsfrygt fattes,

Hos hvilken eget Vild frem for Retviished skattes,

Et andet end en Sool, formørket, plettefuld,

En fliset Diamant og Kobberblandet Guld.

Naar Sandheds kiendte Lys Dig, Konge, maatte lede, Naar Herrens Frygtes Aand maae Dine Fied berede,

Da standser Landets Suk, da læges Dine Saar,

Held og Velsignelsen igien sin Styrke faaer.

f) Læs nøie Daniels 4de Capitel.

38

Bed Landeplager af, at det ej bliver verre,

Hold god Forstaaelse imellem Folk og Herre,

Dæmp Efterstræbelser, indvortes Nid og Had,

Vær langt, oprørte Aand, fra vores Land og Stad. Bort bløde Klæder, bort fra Kongens Huus og Krone, Kom Sandhed i din Pragt, træng ind for Kongens Trone. Kom Gudsfrygt, Trostab, Ret, Oprigtighed og Dyd, Omgive Kongen og engang hans Følge pyd.

Du raader for et Folk, betænksomt, taaligt, lydigt,

Giør det alt meer og meer arbeidsomt, muntert, dydigt, Forbind Dit Folkes med Dit eget sande Gavn. Kom Hykleflok og hør da først det store Navn,

Som heele Verdens Folk Dig, Konge, da skal give, Som af hver Dansk og Norsk skal Dig tilegnet blive, Som skal basunes ud fra Nord til Synder-Pool, Til Priis og Ære for den danske Konge-Stool.

39

Thi naar Du, Christian har alting vel udrettet,

Og farer fort i Fred og gode Aar utrettet

Med Retvishedens Spir at danne Land og Folk,

Da er Dit eget Verk Din Rooses Mund og Tolk.

Da kaldes Du med Ret, Stor, Folkets Lyst, Retfærdig, Viis, From, og Eiegod, Mild, Naadig, og Elskværdig. Hvor glædeligt et Syn for Dig og os at see,

Naar det da vil engang, ved disse Navne, skee,

At Ung og Gammel Dig paa Veie og paa Gader Omstimler, raabende. Tak elskte Landets Fader,

Hersk længe over os, lev lykkelig, lev vel,

Dit Huus regiere os til Ævighedens Skiel!

40